

Затверджено на засіданні Вченої ради факультету історії та філософії

Протокол № 7 від 04 _____ 2024 р.

Голова Вченої ради факультету _____ В'ячеслав Кушнір

Вчений секретар _____ Олена Синявська

Голова комісії _____ В'ячеслав Кушнір

1. Загальні положення

Комплексний вступний іспит до аспірантури зі спеціальності 032 «Історія та археологія» передбачає перевірку знань сучасних теорій, закономірностей, термінології історичної науки та уміння використовувати теоретичні знання для розв'язання дослідницьких та практичних завдань у різних умовах.

Програму для складання вступного іспиту зі спеціальності 032 «Історія та археологія» в галузі гуманітарних наук за освітньо-науковою програмою на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти, який відповідає восьмому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій, розроблено відповідно до Правил прийому в ОНУ імені І.І. Мечникова, стандарту вищої освіти магістра з відповідної спеціальності з урахуванням вимог до знань та вмінь, які необхідні для опанування відповідної освітньо-наукової програми на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти

Мета вступного іспиту - виявлення рівня теоретичних знань вступників, наявності практичних навичок, уміння аналізувати історичні процеси, робити узагальнення та проводити порівняльний аналіз.

Вимоги до рівня підготовленості вступників. Вступники до аспірантури повинні мати відповідний рівень теоретичної і практичної підготовки, який надає можливість оволодіти знаннями, набути умінь та навичок проведення наукових досліджень, необхідних для здобуття наукового ступеня доктор філософії із спеціальності 032 Історія та археологія.

Вступник до аспірантури із спеціальності 032 «Історія та археологія» має продемонструвати високий рівень теоретичної та практичної підготовки, глибоке розуміння та знання історичних процесів, а також уміння застосовувати їх для вирішення науково-дослідницьких та прикладних завдань.

Вступний іспит проводиться із застосуванням тестових технологій.

Рекомендований список літератури для самостійного опрацювання додається до кожного питання та носить орієнтовний характер і не виключає власних ініціатив абітурієнтів у доборі та використанні джерел.

2. Перелік питань

Програма включає наступні змістові частини:

Основні підходи до концептуалізації взаємодії природи та людського суспільства в історичній ретроспективі.

Ідея "людина - страждалець" в концептуалізації взаємодії природи та суспільства. Зародження ідеї "людина-страждальень" в античній натурфілософії (Діодор Сіцилійський, Гіппократ з Коса, Демокріт з Абдер). Зародження географічного та кліматичного детермінізму. Ж. Боден. Ш.

Монтеск'є. Переосмислення цієї тези в модерну добу шляхом інтеграції тези про здатність людини активно протистояти негараздам природного оточення (Т. Гоббс) та збагачення її на рубежі ХІХ-ХХ ст. низкою положень циклу географо-детерміністичних теорій (Е. Семпл, І.І. Мечников, Е. Хентінгтон).

Концепції біологічної, культурної та психологічної адаптації та порівняння їх розуміння представниками "нової" (Л. Бінфорд) та поведінкової (Б. Шифер) археології, інвайронментальної психології (А. Белл), феноменологічного (Т. Інголд) та діяльнісного.

Концепт "людина - деміург" в історії осмислення взаємодії природи та суспільства. Концептуалізація та критичне осмислення результатів перетворюючого впливу людини на своє природне оточення (Дж. П. Марш, О.І. Воєйков). Ідея «людина – руйнівник» як антитеза концепту «людина – деміург». Концепт «людина - творець природи» в контексті теорії культурного (О. Шлютер, К. Зауер) та антропогенного (в радянській науці) ландшафтів, ландшафту як артефакту (Т. Дарвілл, Ф. Кріадо Боадо), ландшафту як серії послідовних заселень (Д. Вітглісі) тощо.

Значення науково-технічної революції середини ХХ ст! та антропогенних катастроф другої половини ХХ - початку ХХІ ст. для переосмислення сутності перетворюючого впливу людини на природне оточення. Інвайронментальна історія. Римський клуб.

Ідея творчого взаємовпливу у концептуалізації взаємодії природи та суспільства. Ідея неподільної цілісності людини та природи у свідомості населення додержавної доби. Дж. Раскін та К. Рітгер про творчий взаємовплив людини та природи.

Антропогеографія (Ф. Ратцель, Е. Реклю) та теорії ноосфери (В.І. Вернадський). Новітні тенденції у розвитку цієї ідеї: загальна теорія стресу та концепт екологічного стресу (П. Белл), поняття соціальної й екологічної пружності (А. Нейл), регулювання (Дж. Соннерфельд, А. Гудман), усталеності (Г.Х. Братланд, Д. Вобстер), коеволюції (Г.І. Швєбс, К. Лаланд, М. Фельдман).

Література:

Сминтина О.В. Теоретичні питання екології давньої людини. Одеса: Астропринт, 2004. 104 с.

Глобальні зміни клімату у II тис. н.е. та їх вплив на історію людства.

«Тепле» середньовіччя: екологічні та цивілізаційні аспекти. «Малий льодовиковий період» та його наслідки для європейської історії. Великі Географічні Відкриття та їхні наслідки для екологічної історії.

Роль природи та клімату в розвитку доколумбових цивілізацій Латинської Америки.

Розвиток промислового виробництва ранньої модерної доби та його наслідки для природно-ландшафтного середовища.

Перша та Друга світові війни як об'єкт екологічної історії.

Література:

Brain S. Song of the Forest: Russian Forestry and Stalin's Environmentalism. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, 2011. 232 p.

Moon D. The Plough that Broke the Steppes: Agriculture and Environment on Russia's Grasslands, 1700-1914 Oxford: Oxford University Press, 2013. 319 p.

What is Global Environmental History? Conversation with Piero Bevilacqua, Guillermo Castro, Ranjan Chakrabarti, Kobus du Pisani, John R. McNeill, Donald Worste; forum edited by Gabriella Corona. Global Environment. 2008. N° 2. P. 228-239

Глобалізація та глобальні проблеми людства.

Глобалізація: характеристика та сучасні підходи до вивчення. Позитивні та негативні наслідки глобалізації. Класифікація глобальних проблем людства. Соціальні, економічні, демографічні, військово- політичні та інші проблеми.

Глобалізм як ідеологічне обґрунтування глобальних процесів. Глобалістські організації та проекти. Антиглобалізм та альтерглобалізм. Історія виникнення антиглобалістського руху, організації та основні акції.

Література:

Науковий вісник Дипломатичної академії МЗС України. Київ, 2004. Вип. 4. Ч. 1. С. 32-40.

Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин (1991-2003). відп. ред. С.В. Віднянський. Київ, 2004. 616 с.

Требін М.П. Герасіна Л.М. Погрібна В.Л. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика. Харків, Право. 2016. 540 с.

Геополітика як підхід до аналізу міжнародних відносин.

Геополітика. Зв'язок географії із зовнішньою політикою держав. Інтелектуальні передумови виникнення геополітики (Ф. Ратцеля) та класична геополітика (середина ХІХ - середина ХХ ст.) Концепції А. Мехена, Х. Маккіндерата Н. Спайкмена.

Сучасна геополітика: американська та європейська ніколи геополітики. Зв'язок наукових шкіл з зовнішньополітичними доктринами провідних країн світу.

Література:

Кіссинджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті. Київ, Наш формат. 2017. 320 с.

Кремень В. Україна в геополітичному просторі: Об'єктивні тенденції і суб'єктивні очікування . *Політика і час*. 1993. № 10. С, 17-22.

Мальський М.З. Теорія міжнародних відносин: Підручник. Київ, 2007. 360 с.

Наука про міжнародні відносини (базові категорії, методи, концепції) / Т. Герасимчук, А. Киридон, С. Троян. Рівне, 2007.

Основи теорії міжнародних відносин: навч. Посібник. Я. Б.Турчин, Л.О.Дорош, М.В.Здровега, О.Я.Івасечко, У.В.Ільницька, О.В.Кукарцев, Ю.Р.Лемко, Ю.Я.Тишкун. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. 244 с.

Толстов С. Міжнародна система початку XXI століття. *UA Foreign affairs*. 2013. №9. С. 8-11.

Концептуальні засади сучасних макроісторичних досліджень

Світ-системний підхід. Концепція світів-економік Ф. Броделя, як досвід побудови глобальної історії. І. Валлерстайн та його досвід побудови глобальної історії Критерії світ-системного аналізу А. Р. Франк та методологічна особливість його світ-системного підходу.

Модернізаційні концепції. Становлення теорії модернізації в 1950- 1960-ті рр. та ідея конвергенції. Три ешелони модернізації. Обґрунтування в європейській науці тези про специфіку східної модернізації як неорганічного варіанту. Розробка у другій частині 80-х рр. концепції «модернізації в обхід модернігі» Ш.Ейзенштадт, Абдель- Малек.

Цивілізаційна теорія. Історико-цивілізаційна концепція А. Дж. Тойнбі. Теорія соціокультурної динаміки цивілізацій П. Сорокіна. Еволюція ідейно-теоретичних поглядів А. Дж. Тойнбі в 60-70-ті роки. Світ цивілізацій С.П. Гантінктона. Загальні принципи сучасної цивілізаційної концепції.

Література:

Бродель Ф. Матеріальна цивілізація. Київ, 1995-1998. Т.1-3.

Гантінгтон С.П. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку. Львів: Кальварія, 2006. 474 с.

Павленко Ю. В. Історія світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства : навчальний посібник. Київ : Либідь, 2001. 360 с.

Інтелектуальна історія як напрям історіографії та її еволюція на протязі останніх десятирічь.

Інтелектуальна історія як напрям досліджень, його виникнення. Розуміння інтелектуальної історії як історії ідей. А.Лавджой та його книга „Великий ланцюг буття”. Роль Платона, Аристотеля та філософів-неоплатоників у формуванні концепції великого ланцюга буття. Широка присутність цієї концепції у середньовічній соціально - політичній теорії та свідомості пересічної людини доби середньовіччя.

Еволюція інтелектуальної історії в другій половині ХХ ст. Контекстуалізм: нові підходи до історії ідей. „Простора інтерпретація”

інтелектуальної історії в сучасній історіографії. Українські вчені про особливості та зміст інтелектуальної історії.

Література:

Андрєєв В. Інтегральний напрям сучасної історіографії: інтелектуальна історія. Ейдос (Київ). 2005. Вип. 1. С. 17–23.

Аркуша О., Мудрий М. Історичні дослідження в інтелектуальних та політичних контекстах південно-західної Галичини. Вісник Львівського університету. Серія історична. 2014. Вип. 50. С. 19–41.

Верменич Я. Історія ідей та криза історизму. Ейдос (Київ). 2005. Вип. 1. С. 24–27.

Зашкільняк Л. Інтелектуальна історія: спроба конвенції (деякі методологічні міркування). Ейдос (Київ). 2005. Вип. 1. С. 28–35.

Колесник І. І. Інтелектуальне співтовариство як засіб легітимації культурної історії України. ХІХ століття. Український історичний журнал (Київ). 2008. № 1. С. 169–193.

Смолій В. Інтелектуальна історія: спроба конвенції. Ейдос (Київ). 2005. Вип. 1. С. 3–16с

Мікроісторія як напрям в сучасній медієвістиці.

Історіографічні умови виникнення мікроісторії. Традиції школи «Анналів» у 70-х рр. ХХ ст. Принцип тотальної історії та поширення інтердисциплінарних студій. Розквіт історичної антропології у західній, зокрема французькій історіографії. Мікроісторія як відповідь на виклик часу, новий спосіб дослідження і пізнання. Звуження обсягу дослідження з метою зрозуміти більше. Зміни предмету та джерельної бази досліджень. Інтерес до унікального та випадкового в історії. Карло Гінзбург та його однодумці в Італії. Розповсюдження мікроісторичних підходів у сучасній медієвістиці та загалом в історичній науці.

Література:

Верменич Я.В. Мікроісторія як проблемне поле соціогуманітарних досліджень. Український історичний журнал. 2010. № 4. С. 156-169.

Леві Дж. Про мікроісторію. Нові підходи до історіописання. за ред. Пітера Берка; пер. з англ. К.: Ніка-Центр, 2010. С. 119-143.

Культурна історія та етапи її розвитку. Історія емоцій як напрям нової культурної історії.

Л.Февр та проблеми вивчення історії емоцій. Основні підходи в дослідженнях історії емоцій: емоціологія, емоційні спільноти, емотиви та емоційні режими, емоційні практики.

Література:

Господаренко О.В. Проблема ментальності у працях М. Блока та Л.Февра: два шляхи розв'язання однієї проблеми. *Історичний архів*. 208. Вип.2. С.10-17.

Картунов О.В. Західні теорії етнічності, нації та націоналізму: навчальний посібник для студентів вищ. навч. закладів. Київ, 2007. 192 с.

Феноменологія емоційного інтелекту: Навчально-методичний посібник. . Чернігів: Десна Поліграф, 2016. 312 с.

Основні тенденції в українській історичній науці у 90-ті рр. ХХ та на початку ХХІ ст.

Стан історичної науки в Україні на межі 80-х - 90-х рр. ХХ ст.: інтелектуальний, світоглядний та інституціональний відрив від радянської спадщини. Формування нової парадигми вітчизняного минулого. Формування на межі ХХ-ХХІ ст. століть інтелектуального конфлікту між представниками "традиційної" та "модерністської" візій історії України.

Телеологічність, есенціалізм, етноцентричність, ексклюзивність, лінійність і абсолютизація тяглости, наявність національного історичного міфу як основні маркери дискусії.

Література:

Олексій Жданович. Історіографічні аспекти історичної інформатики.

Ел.ресурс: <http://history.org.ua/JournALL/sid/12/2/6.pdf>

Науково-дослідна лабораторія історичної інформатики при Херсонському державному університеті. Ел. ресурс: <http://www.histnova.narod.ru/lab.htm>.

Історична інформатика Ел. ресурс: <http://histua.com/slovník/i/istorichna-informatika>.

Українська історіографія на зламі ХХ і ХХІ століть: здобутки і проблеми. Колективна монографія за редакцією Леоніда Зашкільняка. Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2004. 405 с.

Історична інформатика: зміст та методи напрямку.

Предмет та завдання Історичної інформатики. Історик та математика. Можливості та обмеження використання кількісних методик в гуманітарних дослідженнях. Евристичний потенціал кількісного аналізу історичних явищ та процесів.

Історичне пізнання: якісні та кількісні характеристики. Якісний аналіз та його кількісний вираз. Природа якісних та кількісних ознак історичних процесів, або явищ. Методика переходу якісних ознак в кількісну форму. Підрахування частоти. Контент-аналіз. Статистичний вимір. Засіб розчленування поняття на елементи. Кореляція та питання про умовність точності.

Кількісні ознаки історичного процесу в науковій літературі: ретроспектива методологічних засад ХХ ст. Математичні моделі в різних методах: порівняльно-історичні дослідження; типологічні; структурно-функціональні; компонентного аналізу; комплексне вивчення явищ та процесів. Системний аналіз та його складові частини (об'єкт - якості - співвідношення). Історичне пізнання: якісні та кількісні характеристики. Якісний аналіз та його кількісний вираз. Природа якісних та кількісних ознак історичних процесів або явищ.

Основні форми діалогу історика з ЕОТ. Публікаційна діяльність та робота з текстовими редакторами. Структурування інформації у базах даних. Робота з електронними таблицями. Графічні редактори та діаграми. Опис та аналіз історичних відомостей за допомогою операційних систем. Пошук інформації в системі інтернет.

Література:

Жданович О.В. Інформатика історична. Енциклопедія історії України: Т. 3: Е-Й. Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: В-во "Наукова думка", 2005. 672 с

Структура методики історичного дослідження.

Місце і роль методів в історичному пізнанні. Значення філософських методів для історичної науки. Специфіка застосування загальнонаукових методів в історичній науці. Методи історичного дослідження як способи вирішення окремих науково-дослідних завдань. Основні історичні методи: історико-генетичний, історико- порівняльний, історико-типологічний, історико-системний, історико- динамічний. Критерії виділення спеціально-історичних методів. Методи історичного дослідження, розроблені в рамках спеціальних історичних дисциплін (історіографія, джерелознавство, археологія, етнографія, архівознавство). Міждисциплінарність як характерна риса сучасних методів історичного дослідження (усна історія, історична антропологія, психоісторія, кліометрія).

Література:

Зашкільняк Л. Методологія історії від давнини до сучасності. Львів: Львівський національний університет ім. І. Франка, 1999. 228 с.

Зашкільняк Л.О. Вступ до методології історії. Львів: ЛОНМІО, 1996. 96 с.

Яковенко Н. Вступ до історії. Київ: "Часопис" "Критика", 2007. 375 с.

Спеціальні галузі історичної науки: формування та практичне використання в дослідженнях з історії.

Традиційний та нові підходи у формуванні спеціальних галузей історичної науки. Класифікація спеціальних історичних дисциплін. "Допоміжні" - "спеціальні" дисципліни - галузі: співвідношення категорій.

Історична картографія та топографія. Вивчення зображень території України на картах. Походження і зміни географічних назв України: закономірності та особливості. Історична хронологія. Зміна календаря на території України. Геральдика та сфрагістика. Сучасні напрямки досліджень геральдики в Україні. Геральдичні комісії. Фалеристика. Сучасні напрямки досліджень фалеристики в Україні. Нумізматики. Боністика. Дослідження українських паперових грошей. Вексилологія. Українська складова в сучасних дослідженнях предметів історичної символіки. Зброєзнавство. Основні етапи змін окремих видів озброєння на території України. Українська складова просопографічних досліджень. Українська складова в історичній демографії.

Література:

1. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник: Навч. посіб. В. М. Литвин, В. І. Гусєв, та ін. Київ: Вища шк., 2002. 430 с.
2. Спеціальні історичні дисципліни: довідник: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. І. Н. Войцехівська (кер. авт. кол.), В. В. Томазов, М. Ф. Дмитрієнко [та ін.]. НАН України. Інститут історії України. К.: Либідь, 2008. 520 с.
3. Енциклопедія історії України. К., 2008-2012.
4. Спеціальні історичні дисципліни: Питання теорії та методики . К., 1997-2011. Вип. 1-19.

Населення Східноєвропейського Лісостепу у скіфську епоху.

Територія мешкання. Поселення та городища. Поховальні пам'ятки. Особливості поховального обряду. Господарська діяльність населення. Взаємовідносини кочовиків та населення Східноєвропейського Лісостепу.

Література:

- Бессонова С. С. Український Лісостеп скіфського часу. Історикогеографічна ситуація. Археологія. Київ 1999. №1. С. 148-160. 9.
- Бессонова С. С. Деякі закономірності розміщення пам'яток скіфського часу в Українському Лівобережному Лісостепу. Археологія. Київ, 2000. №2. С. 116-131.
- Скорий С.А. Курган Переп'ятиха (до етнокультурної історії Дніпровського Лісостепового Правобережжя). Київ. 1990. 123 с.

Політична культура української козацької старшини: середина XVII - кінець XVIII ст.

Політична культура, як складова історичних досліджень, її виникнення та види. Витоки політичної культури української еліти середини XVII ст.

Орієнтири української старшини на політичну систему Українсько-козацької держави в цілому та головні принципи її функціонування: становий автономізм, політична автономія, суверенітет, поняття «права й вольності» та соборність. Політико-культурні орієнтири старшини на окремі структури політичної системи: монарх-протектор, гетьман, загальна військова рада, рада старшин, інститут полковництва. Формування бачення власної ролі старшини в політичному та суспільному житті. Регуляторні механізми функціонування політичної системи: прийняття рішень, законність акцій, вибори.

Література:

1. Історія українського козацтва. Нариси у 2-х т. Київ, 2006. Т. 1. 800 с.
2. Однороженко О. Українська (руська) еліта доби Середньовіччя і раннього Модерну: структура та влада. Київ: Темпора, 2011. 421 с.
3. Чухліб Т. Поширення назви "Україна" в офіційному дискурсі Речі Посполитої як один із наслідків Люблінської унії 1569 р. *Український історичний журнал*. 2019. №4. С.4 - 24.
4. Чухліб Т. Секрети українського полівасалітету. Хмельницький–Дорошенко–Мазепа . НАН України. Інститут історії України; Науково-дослідний інститут козацтва. Київ, 2011. 327 с.
5. Струкевич О. К. Політико-культурні орієнтації еліти України-Гетьманщини: інтегральний погляд на питання. К.: Ін-т історії України НАН України, 2002. 533 с.

Діяльність українських урядів 1917-1921 рр. у контексті загальноєвропейських процесів.

Початок дипломатичних зв'язків Центральної Ради з європейськими країнами. Політичне зближення Української Народної Республіки з державами Четвертого союзу. Міжнародні зв'язки України в добу гетьмана П. Скоропадського. Зовнішньополітичний курс Директорії УНР. Українське питання на Паризькій мирній конференції. Міжнародні угоди щодо Буковини і Закарпаття.

Література:

- Дещинський Л. Є. Міжнародні відносини України: історія і сучасність. Львів, 2004. 320 с.
- Веденєєв Д., Будков Д. Юність української дипломатії. Становлення зовнішньополітичної служби Української держави. 1917-1923 рр.: Монографія. Київ, 2006. 312 с.
- Головченко В. І., Солдатенко В. Ф. Українське питання в роки Першої світової війни. К.: Парламентське вид-во, 2009. 448 с.
- Дацків І. Б. Дипломатія ЗУНР на Паризькій мирній конференції 1919 р. *Український історичний журнал*. 2008. №5. С. 121-137.

Кураєв О. Політика Німеччини й Австро-Угорщини в Першій світовій війні: український напрямок. Київ, 2009. 456 с.

Лупандін О. І. Східний вектор зовнішньої політики Української Держави. Український історичний журнал. 2013. №3. С. 45-62.

Соловійова В. В. Дипломатична діяльність українських національних урядів 1917-1921 рр.: Монографія. Київ, 2006. 394 с.

Характеристика сучасних синтетичних творів з історії України: основні підходи.

Структура історичного знання у суспільстві. Накопичення історичних знань на побутовому рівні. Вплив на формування історичних знань засобами масової інформації, мистецтва, сферою ідеологічної пропаганди. Місце середньої школи у наданні базових історичних знань. Особливості здобуття історичних знань у вищих навчальних закладах. Специфіка підготовки студента-історика. Завдання, що стоять перед викладачем-істориком на різних освітніх рівнях у системі середньої та вищої школи. Методологічні аспекти світового історіографічного процесу і сучасна українська історична наука. Характеристика сучасних синтетичних творів з історії України: основні підходи. Сучасна історична наука та залучення її здобутків під час викладання історії України.

Література:

Грицак Я.Й. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX-XX ст. Київ: Генеза, 2000. 360 с.

Українська історіографія на зламі XX і XXI століть: здобутки і проблеми. Колективна монографія за редакцією Леоніда Зашкільняка. Львів, ЛНУ ім. І.Франка, 2004. 405 с.

Шкільна історія очима істориків науковців. Матеріали робочої наради з моніторингу шкільних підручників історії України. Упорядкування Н.Яковенко. К.: видавництво Олени Теліги, 2008. 128 с.

Яковенко Н.М. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. Київ, Критика, 2005. 582 с.

Регіональна специфіка народного образотворчого мистецтва українців Одещини.

Особливості соціокультурної і господарсько-побутової адаптації українців на теренах Буго-Дністровського межиріччя і Буджака. Специфіка народного образотворчого мистецтва українців та її відображення в образотворчому мистецтві.

Література:

Кушнір В.Г. Українське народне образотворче мистецтво. Методичні рекомендації для студентів історичного факультету. Одеса, 2005. 36 с.

Кушнір В.Г. Народознавство Одещини. Одеса, 2008. 205 с.

Кушнір В.Г. Особливості декорування традиційного житла українців Буго-Дністровського межиріччя і Буджака. *Народна творчість та етнологія*. № 4. 2011. С. 9-13.

Кушнір В.Г. Українсько-болгарські взаємини у традиційному рушникарстві. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Българите от Молдова и Украйна - език, литература, история, култура и образование»*. Одеса: Фенікс, 2009. С. 175-182.

Кушнір В.Г. Рушники українців Нижнього Подунав'я: традиції і інновації. *Краєзнавство*. № 2. 2011. С. 282-289.

Кушнір В.Г. Господарсько-побутова адаптація українців південно-західного степу та Нижнього Подунав'я (друга половина ХІХ - перша половина ХХ ст.). Одеса, 2012. 191 с.

Кушнір В.Г. Народне образотворче мистецтво українців Південно-Західної України: навчально-наочний посібник. Частина 1. Настінний розпис. Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2016. 46 с.

Кушнір В.Г. Народне образотворче мистецтво українців Південно-Західної України: навчально-наочний посібник. Частина 2. Ткацтво. Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2017. 74 с.

Студенець Н.В. Традиційний стінопис Поділля кінця ХІХ - першої половини ХХ ст. Київ, 2010. 222 с.

Фольклор як історичне та етнографічне джерело.

Відображення історичної дійсності у фольклорних творах. Джерелознавче значення фольклорних творів для доповнення та уточнення деяких історичних подій. Етнографічна складова фольклорних текстів. Специфіка побутування фольклору в полікультурному середовищі.

Література:

Українська усна народна творчість. Підручник. Лановик М.Б., Лановик З.Б. Київ, 2003. 591 с.

Дмитренко М. Українська фольклористика: історія, теорія, практика. Київ, Ред. Часопису «Народознавство», 2001. 576 с.

Галацька В.Л. Фольклорно-етнографічний аспект легенд та переказів Д.І.Яворницького та Я.П.Новицького про Запорізьку Січ. Етнографічні дослідження населення України (Матеріали першої Всеукраїнської етнологічної конференції студентів та молодих вчених, лютий 1996 рік). Одеса, 1996. С. 17-19.

Проблема теоретичного обґрунтування теорії нації.

Поняття нації. Теорії нації. Політична теорія нації. Психологічна теорія нації. Культурологічна теорія нації. Етнічна теорія нації. Історико-економічна теорія нації.

Література:

Євтух В. Націй теорії. Політична енциклопедія. К. 2011. с. 482.

Картунов О.В. Вступ до етнополітології: Науково-навчальний посібник. Київ, 1999. 300 с.

Картунов О. Західні теорії етнічності, нації та націоналізму: Навчальний посібник. Київ, 2007.

Старосольський В. Теорія нації. Нью-Йорк – Київ. 1998. 157 с.

Проблеми типології етнічних процесів.

Внутрішньоетнічні та міжетнічні процеси, їх трактовка в літературі. Поняття етноеволюційних та етнотрансформаційних процесів.

Етногенез. Етногенез, як вид етнічного процесу. Історія розробки терміну «етногенез». Зв'язок понять «етногенез», «антропогенез», «расогенез», «соціогенез». Визначення поняття, співвідношення з етнонімом, конфісонімом, топонімом, політонімом. Етногенетичні концепції. Умови перебігу етногенетичних процесів. Етногенез, як еволюційний процес. Етногенез, як трансформаційний процес.

Етнічна історія: визначення поняття. Співвідношення понять «етногенез» та «етнічна історія» в трудах дослідників. Етнічна територія. Визначення поняття. Мінливість етнічної території. Приклади її збільшення, зменшення та зникнення. Вплив змін етнічної території та перебіг етнічних процесів.

Типи етноеволюційних процесів: етномовні, етнокультурні, етносоціальні, етнодемографічні, етнополітичні процеси.

Типи етнотрансформаційних процесів.

Етнороз'єднувальні процеси. Етногенетична дивергенція: етнічна парціація, етнічна сепарація, етнічна дисперсизація.

Етнооб'єднувальні процеси. Консолідація внутрішньоетнічна. Міжетнічна консолідація, створення суперетносу. Асиміляція (природна та штучна; повна та часткова) та етногенетична міксація (фізичне злиття етносів, які не мають спільного коріння). Поняття «адаптація», «аккультурація», «амальгамація», «місцененація». Міжетнічна інтеграція та її особливості. Створення метаєтнічної чи міжетнічної спільності.

Література:

Гримич М. Типологія етнічних процесів (комунікативна методика). Ел.ресурс: [ethnic.history.univ.kiev.ua > data > articles > 4.pdf](http://ethnic.history.univ.kiev.ua/data/articles/4.pdf)

Етнічні процеси. Їх класифікації: стадіальна, типологічна, комунікативна. Ел.ресурс: <https://bookster.com.ua/etnichni-protsesy-yih-klasyfikatsiyi-stadialna-typologichna-komunikatyvna/>

Міграційні процеси в сучасному світі: світовий, регіональний та національний виміри. Понятійний апарат, концептуальні підходи, теорія та практика: енциклопедія / за ред. Ю. Римаренка; НАНУ. Київ, 1998. 912 с.

Міжнародна термінологія у сфері міграції: українсько-англійський тлумачний словник / рецензенти: І. Голубовська, О. Леута. Київ, 2015. 100 с.

Кукурудза І. І. Ромащенко Т.І. Україна у світових процесах трудової міграції: монографія. Черкаси, 2012. 252 с.

3. Критерії оцінювання знань

Вступне випробування за наступною програмою укладатиметься з 25 тестових завдань закритого типу із вибором однієї правильної відповіді. До кожного із завдань буде запропоновано 4 альтернативних відповіді. За правильне виконання одного тестового завдання можна отримати 4 бали. Мінімальна кількість тестових балів, яку необхідно отримати для участі у конкурсному відборі – 60. Максимальна кількість – 100